

ТЕЛИШЕВСЬКА

Лідія Іванівна

к.е.н., ХНУБА

ГОЛОВАНОВА

Альона Владиславівна
golovanova.lolo@yandex.ru

студент, ХНУБА

ЯСКО

Роман Сергійович
roman.yasko@mail.ru

студент, ХНУБА

УДК 336.1

ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

THE PRINCIPLES OF FORMATION AND USAGE OF FINANCIAL RESOURCES OF THE ENTERPRISE

Статтю присвячено визначенню суті фінансових ресурсів, їх ролі у діяльності підприємства. Розглянуто джерела формування фінансових ресурсів та етапи використання в інвестиційній та операційній діяльності підприємства.

Статью посвящена определению сущности финансовых ресурсов, их роли в деятельности предприятия. Рассмотрены источники формирования финансовых ресурсов и этапы использования в инвестиционной и операционной деятельности предприятия.

The article is devoted to the essence of financial resources, their role in the functioning of the enterprise. The sources of financial resources and the steps of their using in the operating and investing activities of the enterprise were considered.

Ключові слова: фінансові ресурси, формування фінансових ресурсів, використання фінансових ресурсів, ефект фінансового левериджу

Ключевые слова: финансовые ресурсы, формирование финансовых ресурсов, использование финансовых ресурсов, эффект финансового левериджа

Keywords: financial resources, the formation of financial resources, the usage of financial resources, the effect of financial leverage

ВСТУП

В системі основних економічних ресурсів важлива роль належить фінансовим ресурсам. Загальновідомо, що наявність достатніх «дешевих» фінансових ресурсів – необхідна умова успішного функціонування будь-якої підприємницької структури. Реалізація управлінських рішень, в першу чергу, пов'язана з оптимальним формуванням фінансових ресурсів, а також раціональним їх використанням у операційній та інвестиційній сферах діяльності підприємства. Висока питома вага залучених фінансових ресурсів ускладнює діяльність підприємства та потребує додаткових витрат, а низька - не дає змоги підприємству розвиватись. Від ефективного формування власних і позикових фінансових ресурсів підприємства і раціонального їх використання залежить його фінансова стійкість і рентабельність виробництва.

Питаннями фінансування займалися такі зарубіжні і вітчизняні вчені як Бланк І.О., Бурак Л.Д., Бутинець Ф.Ф., Зятковський І.В., Литнев О.М., Мазур І.І., Міль Дж. С., Павлюк К.В., Шеремет А.Д. та інші. Проводячи аналіз публікацій на дану тему, слід відмітити їх збільшення, невідповідність теоретичних надбань і вимог практики. В нинішніх мінливих умовах у суб'єктів господарювання виникає нагальна потреба в розробці нових і удосконаленні існуючих фінансових інструментів та підходів до

управління формуванням та оцінюванням стану використання фінансових ресурсів, що підтверджує необхідність подальших досліджень і постійного удосконалення.

МЕТА РОБОТИ – визначення поняття фінансових ресурсів, їх сутності і значення для підприємства. Розгляд особливостей ефективного формування та використання фінансових ресурсів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичним підґрунтям даної роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань та Інтернет-ресурси. При проведенні роботи використано методи узагальнення та порівняння.

РЕЗУЛЬТАТИ

Фінансові ресурси слід розглядати як кошти, залучені із різних джерел з метою проведення ефективної операційної та інвестиційної діяльності. В економічній літературі досі не існує чіткого визначення поняття фінансових ресурсів та їх складу, думки різних авторів розходяться. Визначення, яке наводиться у великому економічному словнику наступне: «Фінансові ресурси – це грошові кошти, які перебувають у розпорядженні підприємств, господарських організацій та установ» [1]. Тобто, у наведеному визначенні фінансові ресурси прирівнюються до коштів. На думку Козачок І.А. [4], фінансові

ресурси підприємства – це сукупність усіх грошових ресурсів, що надійшли на підприємство за певний період або на певну дату у процесі реалізації продукції, товарів, послуг (операційна діяльність), основних і оборотних засобів (інвестиційна діяльність) і видачі зобов'язань (майнових і боргових – фінансова діяльність). Дещо по-іншому розглядає категорію фінансових ресурсів Рудченко І.В., вважаючи, що фінансові ресурси джерела засобів підприємств, що направляються на формування його активів, тобто, це грошовий капітал [3].

Розглянувши думки різних авторів, можна зробити висновок, що поняття «фінансові ресурси» досить складне й потребує детального дослідження і уточнення. По визначенню [7] фінансовими ресурсами доцільно вважати грошові кошти, що знаходяться в розпорядженні підприємства, сформовані ще до початку його діяльності, в процесі утворення статутного фонду для подальшого інвестування в забезпечення виробничо-господарської діяльності, розширення і розвитку виробництва та поповнюється у процесі функціонування підприємства у результаті розподілу виробленого продукту, залучається до діяльності підприємства з різних джерел і спрямовуються на забезпечення розширеного відтворення виробництва, тобто це власні і позичені кошти, які є на підприємстві.

Формування фінансових ресурсів здійснюється в процесі створення підприємства та реалізації його господарської діяльності. До створення підприємства засновники визначають необхідний розмір фінансових ресурсів, який обмежується: видом фінансово-господарської діяльності та обсягом виробництва і продажу, законодавчо зафіксованим мінімальним розміром статутного фонду.

Проблеми формування фінансових ресурсів мають місце на кожному підприємстві. В сучасних умовах підприємства недостатньо забезпечені фінансовими ресурсами через відсутність та недостатність джерел їх фінансування, що знижує ефективність використання всіх ресурсів.

Фінансовий стан значною мірою залежить від ефективності управління фінансовими ресурсами, що відбивається на основних показниках фінансово-виробничої діяльності, і в першу чергу на ліквідності, рентабельності, майновому стані та діловій активності. Ефективність формування фінансових ресурсів розглядається з позиції та оптимальності структури капіталу, яка визначається за допомогою фінансового левериджу і «дешевих» позикових коштів. Розрахунок ефекту фінансового левериджу дає змогу оцінити структуру балансу та оптимізувати співвідношення власного і позикового капіталу. Джерела формування оцінюються на базі аналізу пасиву підприємства, напрями використання – на базі аналізу активу.

До числа найважливіших показників, що характеризують джерела формування фінансових ресурсів, насамперед, відносять: величину, структуру і вартість усіх джерел капіталу й окремих його складових. Аналіз формування та використання залученого капіталу дає змогу визначити напрями розміщення коштів, ступінь залежності підприємства від

кредиторів, ефективність використання залученого капіталу та підтримання необхідного рівня ліквідності, а також платоспроможності суб'єкта господарювання [8].

Очевидна необхідність використання системного аналізу проблем підприємства як складної економічної системи з метою їх вирішення. Зокрема, доцільно обирати джерела формування фінансових ресурсів методом аналізу ієрархій, визначати і аналізувати динаміку доходності власного капіталу за моделями Du-Pont і доцільність позикового капіталу за ефектом фінансового левериджу та прийнятну суму кредитування в залежності від вартості обігових коштів на підприємстві і величини короткострокової заборгованості. Заслугує також на увагу моніторинг структури балансу та установлення причин її зміни економіко-математичним методом. Так, для установлення взаємозв'язку між ознаками і факторами впливу на формування фінансових ресурсів слід здійснювати кореляційний аналіз пасиву балансу підприємства. За регресійним аналізом необхідно оцінювати вплив визначених факторів пасиву.

Слід зауважити, організаційне проектування процесу управління формуванням фінансових ресурсів і, зокрема, власного і позикового капіталу, з метою забезпечення їх оптимальної структури за критерієм мінімальної вартості передбачає визначення конкретних умов та обсягів залучення на базі функціональної моделі IDEF-діаграм.

Етапи управління формуванням фінансових ресурсів наступні [6]:

- проаналізувати формування власних фінансових ресурсів в попередньому періоді;
- визначити потреби у власних фінансових ресурсах;
- оцінити вартість залучення капіталу;
- забезпечити максимальний обсяг залучення за рахунок власних джерел;
- залучити необхідний обсяг із зовнішніх джерел;
- оптимізувати співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел.

Ефективному формування фінансових ресурсів сприяє використання системи збалансованих показників та умов правильного підбору пластичних показників для встановлення балансу між ними і жорсткими фінансовими показниками.

На перспективний економічний розвиток підприємства та забезпечення його середньо- і довгострокової фінансової стійкості орієнтований методичний підхід до оцінювання доходності (вибору) інноваційно-інвестиційних проектів за критерієм суми чистих грошових потоків, продисконтованих за нормою дисконту на рівні середньозваженої ціни джерел формування фінансових ресурсів, необхідних для їх здійснення [5].

Використання в управлінні фінансовими ресурсами прогресивних методів у збільшенні власного і позикового капіталу, оптимізації структури активів підприємства, яка здійснюватиметься шляхом дисконтування дебіторської заборгованості, застосування товаророзпорядчих цінних паперів і одержання

ним основних засобів у лізинг. Це сприятиме збалансованості власних і позикових коштів, яка забезпечить приріст рентабельності власного капіталу, а головне, створить умови фінансової стабільності підприємства на перспективу[2].

Важливе значення має питання про ефективність використання фінансових ресурсів. Загальний методичний підхід до оцінки ефективності використання ресурсів полягає в тому, що корисний результат діяльності підприємства порівнюється з витратами на отримання цього результату.

Ефективне використання фінансових ресурсів - найважливіший фактор забезпечення фінансової стабільності господарюючих суб'єктів, підтримки їх конкурентоспроможності. Передумовою раціонального використання фінансових ресурсів є: ідентифікація цілей підприємства на короткострокову перспективу, визначення наявного обсягу фінансових ресурсів і реального надходження фінансових ресурсів найближчим часом, встановлення пріоритетів у використанні фінансових ресурсів на сучасний момент, на коротко- і довгострокову перспективу, оцінка упущених вигід різних варіантів розподілу фінансових ресурсів, вибір оптимального варіанта використання коштів на основі обраних критеріїв, коригування даного варіанта залежно від зміни внутрішніх і зовнішніх умов.

З позицій використання фінансових ресурсів, найважливішими є задачі управління ними в операційній та інвестиційній діяльності, зокрема управління оборотними і необоротними активами, реальними та фінансовими інвестиціями. Кожна з цих задач має свої особливості та алгоритм розв'язання. При цьому обов'язкове врахування галузевих особливостей та операційного циклу, який поділяють на виробничий та фінансовий. Останній залежить від тривалості та періоду обороту поточної дебіторської та кредиторської заборгованості.

Процес використання капіталу на підприємстві в операційній діяльності виконують за наступними етапами: аналіз стану використання капіталу за попередній період, визначення майбутньої потреби у капіталі, відповідно до стратегії, оптимізація складу використовуваного капіталу за його видами, визначення цільових показників ефективності використання, забезпечення максимального залучення капіталу в операційний процес з мінімальними втратами його вартості, забезпечення умов прискорення обороту капіталу, вибір форми облікової політики по відображенню вартості капіталу.

Значну роль на підприємствах займає також використання фінансових ресурсів у інвестиційній діяльності. Для розробки інвестиційної політики, спрямованої на ефективне реальне і фінансове інвестування, з метою забезпечення високих темпів розвитку підприємства і постійного зростання його ринкової вартості, в першу чергу, потрібно проаналізувати стан реального і фінансового інвестування, після чого визначити обсяг інвестування на перспективу і його форми, сформувати програму реальних і портфель фінансових інвестицій та інвестиційну політику.

Для об'єктивного аналізу ефективності управління використанням фінансових ресурсів слід розрахувати систему економічних показників, установити їх динаміку та тенденції. Зокрема, показовими є рентабельність власного капіталу, рентабельність продажу, коефіцієнт зміни фінансових результатів, темп приросту активів, коефіцієнт платоспроможності, співвідношення між власними і позиковим коштами та інші. До того ж, в системі збалансованих показників повинні мати місце показники ефективності інвестицій, необхідних для поставлених стратегічних цілей, для виконання яких потрібен позиковий капітал. Поряд з традиційними «жорсткими» показниками, слід розраховувати «пластичні» показники підвищення конкурентоспроможності інвестування.

ВИСНОВКИ

Отже, у нинішніх мінливих умовах господарювання, ефективно формування фінансових ресурсів та їх раціональне використання є досить складним завданням для підприємства. Перед керівництвом постають проблеми вибору «дешевих» джерел фінансування, раціонального і цілеспрямованого використання фінансових ресурсів підприємства із забезпеченням його фінансової стійкості, високої ефективності виробництва і розвитку. Вирішення цих проблем викликає необхідність планувати необхідний обсяг фінансових ресурсів на поточну діяльність і перспективу, дотримуватись оптимального співвідношення власних і позикових коштів, мінімізуючи вартість останніх. Для цього важливо використовувати ефект фінансового левериджу, оптимізувати структуру капіталу, формувати і реалізовувати фінансову стратегію, удосконалювати аналіз фінансово-господарської діяльності, використовуючи сучасні методичні підходи і зарубіжний досвід. Для кожного підприємства важливим є розробка ефективної фінансової політики в напрямку підвищення рентабельності власного капіталу за рахунок зростання обсягу продажу, зниження операційних витрат, збільшення чистого прибутку та залучення необхідної суми позикового капіталу з мінімальними витратами.

Список використаних джерел

1. Большой экономический словарь/ Под. ред. А.Н.Азрилияна. – М.: Институт новой экономики, 1997.
2. Богма О.С Особливості управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств/ О.С. Богма, А.С Павлова// Вісник запорізького національного університету. – 2012- №1(3). – С. 195-199
3. Григораш Т.Ф., Губенко Я.Я., Панич К.В. Формування джерел фінансових ресурсів підприємства та управління ними /«Молодий вчений» – № 11 (14) [електронний ресурс]. – Режим доступу <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/11/11.pdf>
4. Козачок І.А Формування та управління використанням фінансових ресурсів підприємства/ І.А Козачок// Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2011. - № 47. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_47_277.pdf

5. Малій О.Г. Фінансові ресурси підприємства: джерела формування та ефективність використання [Електронний ресурс]. – http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_137/27.pdf

6. Телишевская Л.И. Визуальное моделирование управления финансовыми ресурсами предприятия / Л.И. Телишевская, В.И. Успенко, В.А. Майборода // Економіка промисловості. – 2008 р. – №2 (41). – С. 130-141

7. Хрущ Н.В. Аналіз та оцінка рівня прибутковості фінансових ресурсів підприємства / Н.В. Хрущ // Економіст. – 2007. – №7. – С. 28-31

8. Щербань Е.Д. Визначення ефективності використання фінансових ресурсів [електронний ресурс]. – режим доступу <http://cyberleninka.ru/article/n/viznachennya-efektivnosti-vikoristannya-finansovih-resursiv>